INTEGRATSIOONI
SIHTASUTUS
INTEGRATION FOUNDATION

Maidu Lääne
Riigikontroll
Narva mnt. 11a
15013 Tallinn

22. juuni 2004 nr 1-10/602

Kontrollaruande nr 2-4/04/34 27.05.2004 eelnõu kohta

Täname Riigikontrolli riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007" kohta läbi viidud auditi ning koostöö ja ettepanekute eest.

Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutuse juhatus, vaadanud läbi Teie poolt esitatud kontrollaruande eelnõu, nõustub kontrollimise tulemusel tehtud ettepanekuga „reguleerida juhud, kui projekti esitaja taotleb kaasfinantseerimise viibimise tõttu lepingu sõlmimise edasilükkamist".

Sihtasutuse nõukogu otsusega 06. maist k.a. on sihtasutuse juhatus volitatud „pikendama projektitoetuse saajaga läbirääkimisi projektitoetuse lepingu sõlmimiseks üle kehtestatud tähtaja (60 või 90 kalendripäeva) juhul, kui projektis planeeritud kaasfinantseeringu otsus viibib taotluse esitajast mitteolenevatel põhjustel ning sihtasutusele esitatakse vastav põhjendatud taotlus, milleks töötada välja vastav protseduur".

Suur osa sihtasutuse projektikonkurssidele laekuvatest projektidest on esitatud mittetulundussektori kodanikualgatusena, mille realiseerimise eelarve kaetakse sageli sihtasutuse toetuse kõrval ka teiste allikate arvelt. Juhul, kui eeldatavatel kaasfinantseerijatel on taotluste menetlemise ja otsuse tegemise ajalised raamid konkreetse kuupäevaga sätestamata, ning sihtasutusega projektitoetuse lepingu sõlmise tähtaeg saabub enne otsuse tegemist, on projekti realiseerimise tagamiseks pikendatud lepingu sõlmimise aega projekti esitaja taotlusel kuni kaasfinantseeringu otsuse tegemiseni. Nendel juhtudel, kui projektis planeeritud oluline kaasfinantseering on jäänud saamata ning projekti realiseerimine väiksemas mahus ei ole olnud võimalik, ei ole vastavalt projekti esitaja taotlusele projektitoetuse lepingut sihtasutusega sõlmitud.

Juhatus täiendab lähtudes nõukogu otsusest väljakuulutatavate avalike projektikonkursside juhendid ning täiendab sihtasutuse protseduuride käsiraamatut uue versiooni kehtestamisel protseduuriga, mis sätestab projekti esitaja kaasfinantseerimise viibimise tõttu lepingu sõlmimise edasilükkamise taotluse menetlemise.

Lugupidamisega

Mati Luik
Juhatuse liige

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 25.06.04 Reg nr 2-7.4TR/778/04/2

Liimi 1
10621 Tallinn
ESTONIA

Tel: +372 6599 021
Fax: +372 6599 022

Reg nr 90000788
www.meis.ee
e-mail: info@meis.ee

VABARIIGI VALITSUS

MINISTER

Mihkel Oviir
Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

Meie 11.05.2004 nr 3-3/04-04410

Arvamus Riigikontrolli kontrolliaruande "Integratsiooniprogramm 2000-2007" eelnõu kohta

Austatud härra Riigikontrolör

Järgnevalt avaldan oma arvamuse Riigikontrolli kontrolliaruande "Integratsiooniprogramm 2000-2007" eelnõu (dateeritud 07.05.2004, koostajateks Maidu Lääne, Vello Kuuse ja Helen Trelin) kohta.

Kogu kontrolliaruande tekstist ei ole aru saada, mida täpselt on kontrollitud ja auditeeritud. On käsitletud üksikuid osi integratsiooniprogrammist üksikute institutsioonide kaupa ning kui sissejuhatuses on näiteks märgitud, et hinnati alamprogrammi "Haridus" eesmärkide täitmist, siis ei sisaldu aruandes praktiliselt ühtegi olulist arvnäitajat, mis puudutavad selle alamprogrammi eesmärke ja saavutusi. On vaid mõned arvud, mis seonduvad keelekümblusprojektiga, kuid ka sellest ei saa mingit kompaktset ülevaadet.

Teisalt ei ole piirdutud alamprogrammidega "Haridus" ja "Etniliste vähemuste haridus ja kultuur", mida sissejuhatuses on mainitud, vaid on mindud laiemale pinnale, tuues sisse naturalisatsiooniprotsessiga seotud küsimused. On selge, et kõik integratsiooniprogrammiga seotud valdkonnad ongi omavahel tihedas seoses, kuid seda vähem tohib neid teemasid käsitleda kontekstist ja vastastikustest seostest väljarebituna, mis ei võimalda adekvaatselt käsitleda ei probleeme ega edasiminekuid. Täiesti on mööda mindud nendest faktidest, mis ainuüksi 2004. aasta esimese nelja kuuga on ilmnenud naturalisatsiooniprotsessi hoogustumisel (ja need on faktid, milledel on pikemalt peatutud isegi kõigile kättesaadavas meedias) – kui jaanuaris 2004 andis valitsus Eesti kodakondsuse 233 inimesele, siis aprillis 2004 oli neid, kes said Eesti kodakondsuse, juba 928. Oleks soovinud ka selliste tendentside tähelepanemist kontrolliaruandes.

Äärmiselt tõsine probleem on see, et auditi läbiviijad on võtnud endale kontrolliaruande mitmes peatükis rolli teha selgelt poliitilisi ettepanekuid ja järeldusi, täpsustamata seejuures seda, mismoodi niisuguste ettepanekute ja järeldusteni jõuti, ning lähtudes täiesti arusaamatutest eeldustest (vt allpool, nt ettepanek lk 30). Nende puhul on (ja see on märgitud ka seal, kus olen neid ettepanekuid käsitlenud) minu palve riigikontrolörile, et ta väga tõsiselt selgitaks välja, mismoodi on auditi läbiviijad selliste järeldusteni jõudnud ning millistele allikatele ja lähteandmetele on nad nende väideteni jõudes tuginenud. Eelpoolnimetatud

Postiaadress: Rahukohtu 3
15161 TALLINN
Asukoht: Rahukohtu 1
Tel: (0) 693 5709
Faks: (0) 693 5904
E-kiri: rahmin@rk.ee

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 17.05.2004 Reg nr 2-7.1-TR/1708

väidetena pean silmas esmajoones järgmisi: "Varem või hiljem on Eesti sunnitud kiirendatud korras lülitama kodakondsusetud Eesti kodanikkonda" (lk 25), "Ilmselt oleks õige keskenduda just venelaste integratsioonile" (lk 26), ettepanek rahvastikuministrile "esitada vähemusrahvuste kultuuriautonoomia seaduse muutmise eelnõu, mis ei defineeriks rahvusvähemusi üksnes kui Eesti kodanikke, ning mis võimaldaks seaduslikul alusel toetust taotleda kõigil rahvusvähemustel, kes elavad Eesti territooriumil" (lk 30).

Pean kahetsusega tõdema, et auditi läbiviijad ei ole piisavalt süvenenud integratsiooniga tegelevate institutsioonide ülesehitusse ja omavahelisse toimimisse. Selgeks on tegemata see, mismoodi toimib Rahvastikuministri büroo Riigikantselei struktuuriüksusena. Täiesti arusaamatu on, mis kaalutlustel ei ole kontrolliaruandes, mille üks eesmärke olevat hinnata ka alamprogrammi "Haridus" eesmärkide täitmist, käsitletud Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevust, kes on integratsiooniprogrammi alamprogrammi "Haridus" keskne koordinaator.

Olles kontrolliaruande eelnõuga tutvunud, **leian, et kontrolliaruande eelnõu mulle esitatud redaktsioonis ei ole väga paljudes küsimustes täitnud neid eesmärke, mis on fikseeritud aruande enese sissejuhatuses** (analüüsida riikliku programmi "Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007" juhtimist, hinnata selle alamprogrammide "Haridus" ning "Etniliste vähemuste haridus ja kultuur" eesmärkide täitmist). **Pean väga küsitavaks, et kontrolliaruandest, millele panin suuri lootusi integratsioonitegevuste tõhususe edasiseks tõstmiseks ja kitsaskohtade kõrvaldamiseks, oleks sellisel kujul vähimatki abi. Teen riigikontrolörile ettepaneku täpsustada vajadusel auditi lähteülesannet ning koostada uus kontrolliaruande eelnõu, milles pädevalt analüüsitaks ja esitataks integratsiooniprogrammi rakendamisega seotud tulemused ja probleemid.**

Järgnevalt esitan oma märkused, lähtudes kontrolliaruande struktuurist.

1. Sissejuhatus

1.1. Kontrolliaruande eelnõu lk 3 on märgitud, et hinnati 'alaprogrammi' (õige termin on *alamprogramm*) "Haridus" eesmärkide täitmist. Kuna nimetatud alamprogramm haarab integratsiooniprogrammi tegevustest ja vahenditest väga olulise osa, on selline ülesandepüstitus põhimõtteliselt igati heakskiidetav, küll aga on täiesti arusaamatu, mis kaalutlustel ei käsitletud auditi raames selle alamprogrammiga seoses Haridus- ja Teadusministeeriumi kui eelpoolnimetatud alamprogrammi keskse koordinaatoriga seonduvat.

1.2. Kontrolliaruande eelnõu lk 3 on toodud read "Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus Paul-Eerik nõukogu esimees, veel Maimets, Heidmets ..." Ametliku dokumendi eelnõus on selline esitusviis ülimalt tavatu ja on arusaamatu, miks ei ole soovitud esitada kogu nimekirja koos täisnimede ja ametinimetustega.

1.3. Kontrolliaruande eelnõu lk 4 on toodud väide "Enamiku mitte-eestlaste arvates ei ole integratsiooniprotsess senini eriti edukas olnud." On ebakorrektne, et ei ole viidatud allikale, kust see viide pärineb, või kui tegemist on väitega, milleni on jõudnud auditi läbiviijad ise, siis kuidas on nad selle väiteni jõudnud.

1.4. Kontrolliaruande eelnõu lk 8 on nimetatud Haridus- ja Teadusministeeriumi kolmel erineval viisil - Haridusministeeriumi, Teadus- ja Haridusministeerium ning Haridus- ja

Teadusministeerium. Sellised hooletusvead ei tohiks kuuluda ühe ametliku dokumendi koostamise juurde. Korrektselt ei ole kirjutatud ka rahvastikuministri nimi.

1.5. Kontrolliaruande eelnõu lk 8 on tabel 1, kus on toodud alamprogrammide kaupa institutsioonid ja nende rahaeraldised aastatel 2002 ja 2003. Integratsiooniprogrammi V osa "Programmi juhtimine" juures on toodud institutsioonina välja vaid Rahvastikuministri büroo ja lisatud eraldised vastavalt 4,62 miljonit ja 4,61 miljonit krooni. See tabelirida on paraku täiesti vale, kuna rõhuv enamus integratsiooniprogrammi V osa riigieelarvelistest eraldistest tulid aastatel 2002 ja 2003 ning tulevad ka praegu hoopis Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Siseministeeriumi (MEISi kaudu) eelarvetest, mitte Rahvastikuministri büroo eelarvest.

2. Rahvastikuministri Büroo juhtiv roll

Kontrolliaruande eelnõu lk 10-11 on käsitletud vähemusrahvuste kultuuriühendustele riigieelarvest toetuste eraldamise uut korda ning märgitud sellega seoses mitmeid momente, millel soovin põhjalikumalt peatuda.

2.1. Ebatäpne on väide, nagu oleksid toetuste eraldamise komisjoni liikmeteks vaid rahvastikuministri büroo töötajad. Komisjoni koosseisu kuulub eksperdina ka üldtunnustatud spetsialist integratsioonipoliitika küsimustes, kes on olnud tegev riikliku integratsiooniprogrammi koostamises ning erinevatel perioodidel tegutsenud nii valitsuse kui Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutuse juures. Seega on tema näol olemas sisuline järjepidevus, mille puudumisele aruande eelnõus viidatakse.

2.2. Sisuliselt täiesti vale on väide (lk 11), mille kohaselt "ei ole rahvastikuministri büroo juures siseauditiüksust, millised on olemas ministeeriumitel, kes suudaks tagada kontrolli 2004. aastal riigieelarvest eraldatavate toetuste kasutamise üle". Kontrolliaruande eelnõu autorid ei ole paraku saanud aru sellest, et rahvastikuministri büroo on üks Riigikantselei struktuuriüksustest, mitte omaette riigiasutus ning loomulikult on Riigikantseleis vastavalt seadusele olemas siseauditiosakond, kes suudab täielikult tagada vajaliku järelevalve. Juhin tähelepanu sellele, et toetuste eraldamise lepingud sõlmib ka ju mitte rahvastikuminister, vaid Riigikantselei peadirektor.

2.3. Kontrolliaruanne ei tohiks mingil juhul olla anonüümsete viidetega dokument, mida ta aga eelnõuna kahjuks praegusel hetkel on. Eelnõus (lk 10) on toodud esile väide, mille järgi ei olevat "valitsusväliste organisatsioonide ja vähemusgruppide programmis osalemise tõhustamiseks eriti midagi ette võetud". Väite allikana on märgitud "läbiviidud intervjuud valitsusväliste organisatsioonide esindajatega". Laskumata diskussiooni selle väite paikapidavuse üle pean lubamatuks, et kogu kontrolliaruande eelnõus ei ole välja toodud loetelu nendest organisatsioonidest, kellede esindajatelt aruande koostamise käigus Riigikontroll ametlikult informatsiooni kogus. Antud juhul ei ole võimalik sellise informatsiooniesitamise mooduse puhul teha mingeid järeldusi sellise väite kohta.

2.4. Eelpoolnimetatud anonüümseks jäetud intervjuudes on avaldatud "kahtlust, kas Rahvastikuministri Büroo ametnikel on olemas vastav ettevalmistus, et nad suudaksid hinnata esitatud projektide sisu. Töö nõuab ühtlasi täpset ülevaadet kultuuriseltside tegevustest aastate lõikes" (lk 11). Sellele väitele saab vastu vaielda nii sisulisest kui vormilisest küljest. Nagu eelpool märgitud, kuulub komisjoni ka spetsialist, kes on kokku puutunud integratsiooniprogrammi rakendamise küsimustega juba läbi viimaste aastate ja erinevate

valitsuste ajal ning on täielikult kursis kultuuriseltside tegevusega viimaste aastate jooksul. Komisjoni kuuluvatest rahvastikuministri büroo teenistujatest üks on Tallinna Linnavolikogu eelmise koosseisu haridus- ja kultuurikomisjoni esimehena kuulunud Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti juures tegutsevasse mittetulundustegevusele toetuste eraldamise komisjoni ning just see komisjon jagab toetusi ka kultuuriseltsidele Tallinna linnas. Rahvastikuminister, kes vastavalt uuele korrale kinnitab toetuste eraldamise kultuuriseltsidele, on ise kuulunud aastaid Riigikogu kultuurikomisjoni esindajana sellesse Kultuuriministeeriumi komisjoni, mis varasematel aastatel rahvusvähemuste kultuuriseltsidele toetusi on eraldanud. Samuti olen olnud aastaid toetuste (sh rahvusvähemuste kultuuriseltsidele) eraldamise otsuste tegemises osaline Hasartmängumaksu Nõukogus.

2.5. Rahvastikuministri büroo on olnud tihedas kontaktis Kultuuriministeeriumiga ning oleme saanud sealt kogu vajaliku informatsiooni, mis puudutab toetuste eraldamist kultuuriseltsidele. Pean sisuliselt õigeks ka seda, et toetuste eraldamisest ei kujuneks sellist rutiini, mis tugineb kultuuriseltside ja nendele toetuste eraldamise komisjoni liikmete liiga kivinenud isiklikel suhetel - siis on teistpidine oht, et toetuste eraldamine hakkab toimuma mõnedele organisatsioonidele juba nö automaatselt, tegevuse sisusse ja edukusse süvenemata ning uutel, tekkinud ja perspektiivikatel organisatsioonidel on juba palju raskem oma värskust tõestada. Ühtlasi pean märkima, et toetuste eraldamise puhul on siiski tegemist ju ka rea objektiivsete kriteeriumidega, mida organisatsioonid peavad täitma, ning kontrolliaruandes viidatud informatsiooni olemasolu komisjoniliikmetel on vaid üks osa kogu sellest informatsioonist, mis toetuste eraldamisel aluseks võetakse. Veel tuleb lisada, et toetuste eraldamise uus kord on välja töötatud ja läbi arutatud koostöös rahvusvähemuste kultuuriseltside katusorganisatsioonide juhtidega ning see kord on nende poolt leidnud aktsepteerimist.

3. Integratsiooniaspektide omavaheline tasakaal

3.1. Kontrolliaruande eelnõu lk 11 on esitatud järgmine väide: "Keele-keskne käsitlus ei ole aga saanud üleüldise heakskiidu osaliseks". Lubamatu on, et sellise väite päritolu ei ole viidatud või juhul, kui see on aruande eelnõu autorite järeldus, siis kuidas on selle järelduseni jõutud.

3.2. Kontrolliaruande eelnõu lk 11 on jäetud taas anonüümseks väide, mille kohaselt "intervjuudest selgus, et kui seda ministeeriumit [*Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit - P.-E.R.*] programmi ei kaasata, võib olukord viia selleni, et integratsiooniprogrammi visiooni ja eesmärke täies mahus ei saavutata." Pean märkima, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi edasine kaasamine integratsiooniprogrammi juhtkomiteesse on olnud allakirjutanu enda poolt esitatud kavatsus ning kuna ees seisab juhtkomitee koosseisu veidi põhjalikumgi ülevaatamine, siis ühe muudatusena hõlmab see ka MKM esindaja kaasamist juhtkomiteesse.

4. Järeldused ja ettepanekud lk 12-13

4.1. Kontrolliaruande eelnõu lk 12 on toodud väide "Integratsiooniprogrammi juhtimine ja vastutus oli ebamäärane." Eelnõus järgneb juba varem käsitletud teema ühest väikesest osast programmis, mis puudutab toetuste eraldamist kultuuriseltsidele. Kogu eelnevas peatükis ei nähtu aga analüüsi selle kohta, mismoodi niisuguse väiteni on jõutud, samuti jääb selgusetuks

sõna "oli" kasutamine - mis perioodi see ebamäärasus on siis puudutanud ning kuidas sellest praeguseks on üle saadud.

4.2. Kontrolliaruande eelnõu lk 13 on toodud ettepanekud rahvastikuministrile.
4.2.1. Ettepanek nimetada integratsiooniprogrammi juhtkomiteesse ka MKM esindaja on nö lahtisest uksest sissemurdmine, sest see kavatsus on olnud esitatud rahvastikuministri poolt juba siis, mil kontrolliaruande koostajad ministriga kohtusid ning see muudatus oleks üks osa juhtkomitee koosseisu põhjalikumast muutmisest.
4.2.2. Ettepanek töötada välja meetmed sotsiaalmajandusliku integratsiooni edendamiseks on samuti olnud juba mõnda aega realiseerimisel ja seda jätkatakse pidevalt, sh. rahvusvahelises koostöös ja sellekohaseid reegleid järgides. Saan märkida, et Vabariigi Valitsuse poolt 06.05.2004 heakskiidetud integratsiooniprogrammi tegevuskavad aastateks 2004-2007 hõlmavad uusi missioone IV alamprogrammis "Ühiskonnapädevus", mis on kavandatud Euroopa Sotsiaalfondi projektidena "Muukeelse elanikkonna integreerimine tööturule" ja "Riskirühmade vähendamine muukeelsete noorte ja täiskasvanute seas".

5. Ettepanekud rahvastikuministrile lk 23

5.1. Mitmed ettepanekud jäävad arusaamatuks või on tegemist nö lahtisest uksest sissemurdmisega. Näiteks jääb sisuliselt arusaamatuks ja antud kontekstis täiesti kohatuks ettepanek "välja töötada rahvusgrupi suuruse registreerimise usutavad alused", ja arusaamatuks selle sisuline eesmärk. Arusaamatuks jääb ka ettepanek "avalikustada projektide täitmise tulemused Büroo koduleheküljel" - vahendid eraldatakse kultuuriseltsidele ju tegevustoetustena, mitte konkreetsete projektide jaoks.

5.2. Pädev ei ole ettepanek "näha ette kohapealsed kontrollimehhanismid vähemusrahvuste kultuuriseltsidele riigieelarvest eraldatud vahendite sihipärase kasutamise kontrollimiseks" - nagu käesolevas kirjas juba eelpool toodud märkustest nähtub, on formaalselt tegemist Riigikantselei eraldistega ning on juba loodud vajalikud kontrollimehhanismid selliste eraldiste kasutamise osas, samuti on Riigikantseleil siseauditiosakond, mis on kontrollitegevusse kaasatud.

6. Integratsiooniprogrammi eesmärkide saavutamine

Sisukorras olev liigendus ja antud peatüki liigendus on arusaamatu – tuleb uuesti osa nr 1, seejärel alapeatükk 3.2 ?

7. Raha efektiivse ja tõhusa kasutamise ja hindamise raskused

7.1. Kontrolliaruande eelnõu lk 24 on toodud väide "Järjest uute tegevuskavade, metoodiliste juhendite, keeleprogrammide jne koostamine ning nendel põhinev aruandlus on kujunemas eesmärgiks omaette, mis varjutab sisulise integratsioonipoliitika elluviimise." ja alajaotuses "Kodakondsus ja muulaste eesti keele õpe" väide "Tulemused keeleõppes on siiski jäänud kesisteks." On ebakorrektne, et ei ole taas kord viidatud allikatele, kust need viited pärinevad, või kui tegemist on väidetega, milleni on jõudnud auditi läbiviijad ise, siis kuidas on nad nende väideteni jõudnud.

7.2. Ilma igasuguse argumentatsioonita on kontrolliaruande koostajate poolt esitatud täiesti poliitilise sisuga väide (lk 25): "Varem või hiljem on Eesti sunnitud kiirendatud korras

lülitama kodakondsusetud Eesti kodanikkonda." Selle väitega seoses on rahvastikuministri soov riigikontrolörile, et põhjalikult selgitataks välja, mismoodi on auditi läbiviijad sellise järelduseni jõudnud ning millistele allikatele ja lähteandmetele on nad selle väiteni jõudes tuginenud.

7.3. Alajaotus "Vähemusrahvuste kultuuriautonoomia seadus ei tööta"

Alajaotuse pealkirjas toodud väide on väga üllatav ja eksitav, nagu ka alajaotuses eneses esitatud väited.

7.3.1. Lk 25 on toodud väide, nagu ei oleks vastu võetud vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seadusest tulenevaid rakendusakte (rahvusnimekirjade pidamise ja valimise korraldamise korrad). Esimene nendest võeti vastu juba 1996. aastal ja teine 2003. aasta maikuus. Seetõttu on väär kontrolliaruande eelnõus toodud järeldus, et kultuuriautonoomiat ei ole tegelikkuses võimalik ellu viia.

7.3.2. Arusaamatu on lk 25 toodud märkuses nr 38 sisalduv: "Sõjaeelsest Eesti Vabariigist kuni tänapäevani on oma kultuuriiseseisvust hoidnud juutide ja sakslaste kogukonnad. Neile on lisandumas ingerisoome kogukond." Selles kontekstis, kus kõneldakse vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seadusest, ei ole selliste näidete toomisel mingit sisulist seost – seadus räägib vähemusrahvuse kultuuriomavalitsuse moodustamisest, mitte 'kogukondadest'. Ei juudid ega sakslased ei ole moodustanud kehtiva seaduse alusel vähemusrahvuse kultuuriomavalitsust.

7.3.3. Küll aga on väga kummaline, et, olles jäigalt keskendunud väitele, mille kohaselt vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seadus ei tööta, ei ole auditi läbiviijad viidanud juba paar kuud teadaolevale ja avalikustatud faktile, et maikuu keskpaigas toimuvad esimese moodustatava kultuuriomavalitsuse – soomlaste kultuuriomavalitsuse – kultuurinõukogu valimised. Selle asjaolu äramärkimist ei asenda praegu märkuses nr 38 toodud lauseosa, et on "lisandumas ingerisoome kogukond".

7.3.4. On kahetsusväärne, et kontrolliaruande koostajad on täielikult segamini ajanud vähemusrahvuse definitsiooni vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seaduse mõttes ning rahvusvähemuse kui niisuguse käsitluse Eesti õigusruumis ja integratsiooniprogrammis. Vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seaduse § 1 sätestab selgelt, et "vähemusrahvusena **käesoleva seaduse mõttes** käsitletakse Eesti kodanikke, kes ...". Kontrolliaruande koostajate järeldus sellest definitsioonist on, et riik nagu ei tohiks üldse toetada mittekodanikest mitte-eestlasi kui rahvusvähemusi ja "neil ei peaks olema võimalik küsida ka toetust integratsiooniprogrammist." Selline järeldus on küündimatu ning senise integratsiooniprogrammi rakendamise ja rahvusvähemuste toetamise seisukohalt täiesti paikapidamatu.

7.3.5. Sõnastuslikult ebakorrektne on antud alajaotuse viimane lause: "Uuringute tulemusena on näiteks eestivenelaste rahvustunne järsult langusesse läinud". Väheusutav, et kellegi rahvustunne võib minna langusesse mõne 'uuringu tulemusena', küll aga võib selline tendents olla **selgunud** mõne uuringu tulemusena; sel puhul oleks olnud taas korrektne ka sellele uuringule viidata.

7.4. Alajaotus "Integratsioon ei ole süvendanud usaldust ja turvalisust"

Kontrolliaruande eelnõu lk 26 on toodud väited "Eestlased suhtuvad muulastesse (eelkõige venelastesse) teatud kahtlusega." ja "Eesti meedia on loonud ebamäärase pildi mitte-eestlastest." Tegemist on väga kaalukate väidetega ning taas kord on ebakorrektne, et ei ole viidatud allikatele, kust need viited pärinevad, või kui tegemist on väidetega, milleni on jõudnud auditi läbiviijad ise, siis kuidas on nad nende väideteni jõudnud.

7.5. Alajaotus "Integratsioon ei tähtsusta toetatavaid sihtgruppe prioriteetsuse järjekorras"

Kontrolliaruande eelnõu lk 26 on märgitud, et "ilmselt oleks õige keskenduda just venelaste integratsioonile". Tegemist on olulise poliitilise ettepanekuga, mida ei ole mitte millegagi põhjendatud. Ka see kuulub niisuguste ettepanekute hulka, milliste puhul palun riigikontrolöri, et ta põhjalikult selgitataks välja, mismoodi on auditi läbiviijad sellise järelduseni jõudnud ning millistele allikatele ja lähteandmetele on nad selle väiteni jõudes tuginenud.

7.6. Alajaotus "Seadusandluse alane tegevuskava ei ole programmi koostisosa"

7.6.1. Kontrolliaruande eelnõu lk 26 on toodud väide, et seaduste muudatused on "ettevalmistatud rohkem *ad hoc* printsiibi järgi, ülevaatliku kava puudumiseta ja ilma kõigi integratsiooniga tegelevate institutsioonide omavahelise kooskõlastamiseta." See väide annab paraku tunnistust sellest, et auditi läbiviijad ei ole kursis riigi põhiseaduslike institutsioonide tegevuse alustega. Teatavasti moodustavad Riigikogusse valitud erakonnad ühes või teises kombinatsioonis pärast valimisi valitsuskoalitsiooni, mis sõlmib koalitsioonilepingu ning sellest lähtudes koostatakse valitsuse tööplaan, mis haarab kogu seadusloome kava. Riiklik integratsiooniprogramm on lähtealus, mida ükski koalitsioon ei ole seni muutnud, küll aga koostatakse alati juba konkreetsed kavad, mismoodi teatud konkreetsete poliitiliste eesmärkide kompromissina sõlmitud koalitsioonilepingute raames seda programmi ellu viiakse, sh seadusloome alal. Seetõttu ei ole korrektne väita, et täiesti puudub seadusloomekava – seadusloomes lähtutakse koalitsioonilepingu eesmärkidest ning valitsuse tööplaanis on kõik olemas juba detailiseeritumal kujul.

7.6.2. Samuti ei ole korrektne väide, et seadusloome toimub "ilma kõigi integratsiooniga tegelevate institutsioonide omavahelise kooskõlastamiseta". Kõigi eelnõude puhul toimub valitsuse reglemendist tulenev kooskõlastusprotsess ning kõik otsused tehakse nt valitsuse tasandil kõigi ministrite osavõtul, kes vastutavad integratsiooniprotsessi elluviimisel erinevate alamprogrammide eest.

7.7. Alajaotus "Koostöö kohalike omavalitsuste ja valitsusväliste organisatsioonide kaasamisel on nõrk"

Kontrolliaruande lk 26-27 on väide, mille kohaselt "ei ole valitsusväliste organisatsioonide ja vähemusgruppide programmis osalemise tõhustamiseks eriti midagi ette võetud" ning viidatud on läbiviidud intervjuudele valitsusväliste organisatsioonide esindajatega. Laskumata arutellu ka selle väite paikapidavuse üle pean taas kord lubamatuks, et kogu kontrolliaruande eelnõus ei ole välja toodud loetelu nendest organisatsioonidest, kellede esindajatelt aruande koostamise käigus Riigikontroll ametlikult informatsiooni kogus. Antud juhul ei ole võimalik

sellise informatsiooniesitamise mooduse puhul teha mingeid järeldusi sellise väite kohta.

7.8. Ettepanekud rahvastikuministrile lk 30-31

7.8.1. Rahvastikuministrile on tehtud Riigikontrolli poolt täiesti poliitilise sisuga ettepanek "esitada vähemusrahvuste kultuuriautonoomia seaduse muutmise eelnõu, mis ei defineeriks rahvusvähemusi üksnes kui Eesti kodanikke, ning mis võimaldaks seaduslikul alusel toetust taotleda kõigil rahvusvähemustel, kes elavad Eesti territooriumil". Eespool on juba viidatud sellele, et ettepaneku tegijad on laiendanud ühes seaduses ainult selle seaduse mõttes kehtivat definitsiooni kogu integratsiooniprogrammi mõisteaparaadile ning see järeldus on täiesti vale. Teiseks, selline poliitiline ettepanek väljub sellest mandaadist, mis on Riigikontrollile põhiseaduse ja seadustega antud.

7.8.2. Auditi läbiviijad on teinud ka ettepaneku rahvastikuministrile "välja töötada ja esitada Vabariigi Valitsusele otsustamiseks meetmed, mis vähendavad mittekodanike arvu ja teevad naturaliseerimisprotsessi enam kättesaadavamaks kodakondsuseta isikutele". Ka sellise ettepaneku tegemine ei kuulu Riigikontrolli ametnike pädevusse. Kodakondsuspoliitika on valitsuskoalitsiooni poliitikate küsimus, valitsuse tööplaani küsimus ning saan märkida, et paljud uued meetmed juba sisalduvad ka nendes tegevuskavades, mis valitsus 6. mail 2004 aastateks 2004-2007 integratsiooniprogrammi rakendamiseks heaks kiitis.

Lugupidamisega

Paul-Eerik Rummo
Minister

Erik Salumäe 6 935 976

VABARIIGI VALITSUS

MINISTER

Jüri Kõrge
Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

Teie 28.05.2004 nr 2-7.1-TR/04/777
Meie 22.06.2004 nr 3-3.2/04-05808

Arvamus Riigikontrolli kontrolliaruande "Integratsiooniprogramm 2000-2007" eelnõu kohta

Tänan võimaluse eest avaldada arvamust kontrolliaruande "Integratsiooniprogramm 2000-2007" eelnõu kohta.

1. Kontrolliaruande leheküljel 5 toodud tabel nr 1 oleks vaja asendada tabeliga, mis sisaldab tegelikke summasid aastatel 2002 ja 2003 eraldatud vahendite kohta. Praegune tabel on võetud 2001.a. heakskiidetud integratsiooniprogrammi tegevuskavade aastateks 2000-2003 juurest, kuid hilisemates konkreetsetes eelarveprotsessides tuli nendesse numbritesse enesestmõistetavalt muudatusi. Seega teen ettepaneku asendada tabel nr 1 alljärgnevaga (see tähendaks ka seda, et viide nr 2 tuleks asendada viidetega aruannetele riikliku integratsiooniprogrammi rakendamisest 2002. ja 2003. aastal). Kontrolliaruandesse lülitatav tabel peaks olema järgmine:

Integratsioonile eraldatud rahalised vahendid aastatel 2002-2003 (miljonites kroonides):

Riikliku programmi alamprogramm	**2002**	**2003**
I. Haridus	19,8	24,7
II. Etniliste vähemuste haridus ja kultuur	4,6	3,5
III. Täiskasvanute eesti keele õpe	6,7	7,6
IV. Ühiskonnapädevus	4,3	6,9
V. Programmi juhtimine ja hindamine	8,0	11,3
KOKKU	**43,4**	**54,0**

2. Lk 7: *Riigikontrolli ettepanek rahvastikuministrile – teha Vabariigi Valitsusele ettepanek nimetada programmi juhtkomiteesse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindaja.*

Kontrolliaruande lõppvariandist võib selle ettepaneku välja jätta, kuna olen juba esitanud Vabariigi Valitsusele korralduse eelnõu, millega nimetatakse juhtkomiteesse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindaja ning tehakse muudatusi ka mitme teise

Postiaadress: Rahukohtu 3
15161 TALLINN
Asukoht: Rahukohtu 1
Tel: (0) 693 5709
Faks: (0) 693 5904
E-kiri: rahmin@rk.ee

ministeeriumi osas.

3. Lk 7: *Riigikontrolli ettepanek rahvastikuministrile – algatada Rahvastikuministri Büroo koostöö Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga, et töötada välja meetmed sotsiaalmajandusliku integratsiooni edendamiseks.*

Nagu eelpool nimetatud, on algatus tehtud juba sellega, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on kaasatud oma esindaja näol riikliku programmi juhtimisse. Seega saab üks vastastikuse kaasamise ja koostöö vorm olema kindlasti läbi juhtkomitee, mis uuendatud koosseisus koguneb eeldatavalt septembris-oktoobris 2004. Juhtkomitee kiidab heaks juba järgnevad tegevused, millises vormis üks või teine ministeerium hakkab integratsiooniprogrammi rakendama või jätkab selle rakendamist.

Teisena nimetaksin, et kuna riikliku integratsiooniprogrammi tegevuskavades aastateks 2004-2007 on juba heaks kiidetud mitmeid meetmeid ja välisabiprojekte, mis sotsiaalmajandusliku integratsiooniga seonduvad, siis tuleneb juba nimetatud tegevuskavadest alus ja kohustus Rahvastikuministri Büroo ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tihedaks omavaheliseks koostööks.

4. Lk 16: *Riigikontrolli ettepanek rahvastikuministrile – töötada välja kultuuriühenduste tegevustoetuse (baasfinantseerimise) kriteeriumid, et tagada taotlejate võrdne kohtlemine.*

Vähemusrahvuste kultuuriühendustele toetuste eraldamine on esimest aastat Rahvastikuministri Büroo korraldada. Loomulikult on olemas Kultuuriministeeriumi aastatepikkune kogemus, mida büroo oma töös ka arvestab ja analüüsib. Võimalus komplekssemate järelduste tegemiseks tekib Rahvastikuministri Bürool aga pärast seda, kui on laekunud vähemusrahvuste kultuuriühenduste aruanded eraldatud toetuste kasutamise kohta 2004. aastal. Kindlasti on toetuste eraldamise komisjon ja Rahvastikuministri Büroo ka juba 2004. aasta II pooles valmis arendama edasi toetuste taotlemise ja eraldamise protseduure, mistõttu saan kinnitada, et hiljemalt 15.02.2005 ehk järgmise eelarveaasta toetustaotluste konkursi eeldatava väljakuulutamise ajaks on täpsustatud toetuste eraldamise kriteeriumid koostatud ja teatavaks tehtud.

Lugupidamisega

Paul-Eerik Rummo
Minister

Erik Salumäe 6 935 976

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 25.06.04 Reg nr 2-7.1-TR/777/04/2